

Sygn. akt I C 939/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 listopada 2015 r.

Sąd Rejonowy Gdańsk – Północ w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSR Aleksandra Konkel

Protokolant: (...)

po rozpoznaniu w dniu 9 listopada 2015 r. w Gdańsku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Centrum (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej w S.

przeciwko J. K.

o zapłatę

I. zasądza od J. K. na rzecz Syndyka Masy Upadłości Centrum (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej w S. kwotę 6.059,32 zł (sześć tysięcy pięćdziesiąt dziewięć złotych trzydzieści dwa grosze) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 maja 2014r. do dnia zapłaty;

II. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

III. znosi wzajemnie koszty zastępstwa procesowego pomiędzy stronami;

IV. nakazuje ściągnąć od J. K. na rzecz (...)–(...)kwotę 304 zł (trzysta cztery złote) tytułem części kosztów sądowych, od których uiszczenia powód był zwolniony.

V. nakazuje ściągnąć (...) Centrum (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej w S. na rzecz (...)–(...)z zasądzonego roszczenia kwotę 304 zł (trzysta cztery złote) tytułem nieuiszczonej części opłaty sądowej od pozwu.

IC 939/15

UZASADNIENIE

Powód (...)“ Centrum (...) Oddłużeniowe Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej w S. domagał się zasądzenia od pozwanego kwoty 12.151,60 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 maja 2014 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu.

W uzasadnieniu wskazał, że w dacie 3 lipca 2013r. (...)– (...) ogłosił upadłość “ Centrum (...) Oddłużeniowego Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością obejmującą likwidację majątku dłużnika, wyznaczając syndyka masy upadłości w osobie P. W.. W dniach 29.11.2011r. i 15.03.2012r. pomiędzy pozwanym a spółką zawarte zostały dwie umowy, na podstawie których, w zamian za udostępnienie na okres 5 lat kwot – odpowiednio – 10.000 zł i 20.000 zł, spółka zobowiązała się do wypłacania oprocentowania w wysokości 15% w skali miesiąca, w okresach kwartalnych, przy czym w ostatnim miesiąca nastąpić miał zwrot kapitału. Z tytułu odsetek z każdej z umów spółka wypłaciła pozwanemu kwoty po 7.290 zł. Dochodzona pozwem kwota stanowi różnicę pomiędzy wartością wypłaconego świadczenia (14.580

zł) a kwotą należną tytułem odsetek maksymalnych (2.428,40 zł) Umowy te są bezskuteczne wobec masy upadłości w świetle art. 527 §1 kc, a tym samym zgodnie z art. 134 puin to, co w ich wyniku wyszło z majątku upadłego, podlega przekazaniu do masy upadłości. Ponadto wywodził, że z mocy art. 127 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze (dalej „puin”), bezskuteczne są świadczenia, w postaci wypłaty odsetek, spełnione na rzecz pozwanego w ciągu roku przed ogłoszeniem upadłości spółki, niezależnie od tego, czy uznać je za czynność prawną, czy faktyczną. Powód wskazał, że upadła spółka nie prowadziła żadnej działalności inwestycyjnej lecz działała jako piramida finansowa i oferowała nieprawdopodobne zyski, które pierwsi klienci uzyskiwali ze środków pozyskanych od kolejnych klientów, którzy obecnie są wierzycielami upadłej spółki. Powód wskazywał także, że już po otrzymaniu wezwania do zapłaty pozwany zgłosił swoją wierzytelność do masy upadłości, jednakże nie złożył wówczas oświadczenia o jej potrąceniu z wzajemną wierzytelnością upadłego, w związku z czym prawo do potrącenia utracił. Niezależnie od powyższego, powód podnosił, że umowy zawarte przez pozwanego ze spółką, w zakresie zastrzegającym odsetki przewyższające odsetki maksymalne, są nieważne, zaś świadczenie wypłacone ponad kwotę tychże maksymalnych odsetek stanowi świadczenie nienależne.

W odpowiedzi na pozew pozwany domagał się oddalenia powództwa i zasądzenia kosztów procesu. Zarzucił, że powód nie wykazał przesłanek skargi pauliańskiej. Wskazał ponadto, że za przekazane przez pozwanego środki spółka miała realizować swoje inwestycje, zaś zyskami podzielić się z pozwanym, w postaci tzw. “stopy zwrotu” ustalonej na 15% miesięcznie, przy czym ryzyko inwestycyjne miało obciążać spółkę. Dodatkowo, pozwany wskazał, iż obowiązek zwrotu korzyści wygasł, bowiem uzyskaną korzyść zużył w taki sposób, że nie jest już wzbogacony.

Na rozprawie w dniu 9 listopada 2015r. pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczenia.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 29 listopada 2011 r. pozwany J. K. zawarł ze spółką “ Centrum (...) Oddłużeniowe” Sp. z o.o. w S. (dalej również jako “spółka”) (...)a w dniu 15 marca 2012 r. (...) I./(...). Na podstawie pierwszej z nich pozwany przekazał spółce kwotę 10.000 zł, a na podstawie drugiej kwotę 20.000 zł, każdorazowo na okres 5 lat, w zamian za odsetki w wysokości 15% miesięcznie. Wypłata odsetek miała następować co kwartał, a w ostatnim miesiącu miał nastąpić również zwrot kapitału. Od naliczonych odsetek spółka potrącała 19% podatek od zysków kapitałowych. Spółka zobowiązała się realizować inwestycje na terenie kraju i oświadczyła, że powierzonych środków pieniężnych nie będzie lokowała na (...) Spółka gwarantowała zwrot kapitału i umówionych odsetek.

/dowód: umowy, k.25-33/

Zgodnie z pierwszą umową pozwany wpłacił spółce kwotę 10.000 zł w dniu 1 grudnia 2011 r., natomiast w dniu 16 marca 2012r. wpłacił kwotę 20.000 zł na poczet drugiej umowy.

/okoliczność bezsporna/

Z tytułu zawartych z pozwanym umów spółka dokonała na rzecz J. K. następujących wypłat: 3.645 zł w dniu 29 lutego 2012r., 3.645 zł w dniu 29 maja 2012r. – obie wypłaty z umowy (...) oraz 7.290 zł w dniu 18 czerwca 2012r. z umowy (...).

/dowód: wyciągi z (...) spółki “ Centrum (...) (...) Sp. z o.o. w S., k 87-91; przesłuchanie pozwanego J. K., k.70-71, k.73/

W dniu 28 grudnia 2012r. w (...) złożony został wniosek o ogłoszenie upadłości “ Centrum (...) (...) Sp. z o.o. w S..

/okoliczność bezsporna/

Postanowieniem z dn. 3 lipca 2013 r. (...), w sprawie o sygn. akt (...) ogłosił upadłość spółki obejmującą likwidację jej majątku. W uzasadnieniu wskazano, że spółka posiada zobowiązania wobec ponad 500 wierzycieli na kwotę ponad 19.000.000 zł.

/postanowienie wraz z uzasadnieniem – k. 18-23/

Pismem z dnia 14 maja 2014 r., doręczonym w dniu 19 maja 2014 r., powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 13.770,70 zł w terminie 7 dni. Pismem z dnia 22 maja 2014 r. pozwany, reprezentowany przez radcę prawnego, odmówił zapłaty.

/wezwanie do zapłaty wraz z dowodem doręczenia – k. 34-40; pismo pozwanego – k. 41/

Pismem datowanym na 29 maja 2014 r. pozwany zgłosił do masy upadłości wierzytelność w kwocie 89.541,50 zł, w skład której wchodziły należności z tytułu umów (...). Pozwany nie złożył oświadczenia o potrąceniu wzajemnych wierzytelności.

/zgłoszenie wierzytelności – k. 42-43/

J. K. prowadzi gospodarstwo domowe wraz z żoną. Dochody rodziny to kwota około 4.000 zł miesięcznie, natomiast koszty utrzymania zamykają się kwotą około 2.700-3.200 zł miesięcznie. Pozwany posiada oszczędności. J. K. wspomaga finansowo swoje wnuki.

/dowód: przesłuchanie pozwanego, k.70-71, k.73/

Sąd zważył, co następuje:

Stan faktyczny w sprawie niniejszej, który był częściowo niesporny, Sąd ustalił w oparciu o zgromadzone w sprawie dokumenty oraz zeznania pozwanego. Strony nie kwestionowały prawdziwości dokumentów w postaci umów inwestycyjnych jak również korespondencji stron a także wyciągów z rachunku bankowego upadłej spółki. Sąd również nie znalazł podstaw do odmowy uznania tychże za prawdziwe i wiarygodne. Dokonując ustaleń Sąd oparł się również na zeznaniach pozwanego J. K. dając im wiarę jako szczerym i logicznym, za wyjątkiem twierdzenia, że odsetki wypłacone przez spółkę w wykonaniu zawartych umów zostały przez pozwanego zużyte na cele konsumpcyjne w taki sposób, że nie jest on już wzbogacony. Strona pozwana, w odpowiedzi na stanowisko powoda, który oparł roszczenie, między innymi, na przepisach o nienależnym świadczeniu, za takowe uznając wypłacone odsetki ponad kwotę odsetek maksymalnych, podjęła obronę twierdząc, że korzyść została zużyta przez pozwanego. Zeznania pozwanego stanowisko to miało potwierdzić. Zważyć należy jednak, iż z zeznań tych wynika, że stałe miesięczne dochody w gospodarstwie domowym pozwanego znacznie przekraczają stałe miesięczne wydatki. Dochód dodatkowy uzyskany tytułem odsetek nie był zatem niezbędny dla utrzymania. W konsekwencji, przeznaczając na konsumpcję środki uzyskane z odsetek pozwany zaoszczędził tym samym środki pochodzące ze stałych comiesięcznych dochodów. Należy mieć również na względzie fakt, że pozwany zgłosił, w ramach postępowania upadłościowego spółki, wierzytelność w kwocie niemal 90.000 zł. Skoro tak niebagatelną przecież kwotę – nawet mając na względzie fakt, że w skład tej sumy wchodzi również odsetki – pozwany był w stanie przeznaczyć na cele inwestycyjne, oczywistym jest, że nie była ona niezbędna do utrzymania rodziny J. K.. Zdaniem Sądu powyższe okoliczności przeczą twierdzeniom pozwanego, że nie jest już wzbogacony na skutek konsumpcji uzyskanego świadczenia.

Wskazać należy ponadto, że zaprzeczenie pełnomocnika pozwanego jakoby J. K. otrzymał od spółki wskazane w pozwie kwoty okazało się nieuzasadnione w świetle zeznań samego pozwanego, który przyznał, że kwoty te otrzymał, jak również zapisów zawartych na wyciągach z rachunku bankowego spółki.

Powództwo było częściowo zasadne.

Na wstępie wskazać należy, iż zważywszy, że powód wystąpił w sprawie niniejszej z żądaniem zapłaty nie zaś żądaniem ustalenia bezskuteczności umów zawartych przez pozwanego z upadłym, art. 527 kc nie może stanowić podstawy rozstrzygnięcia.

W odniesieniu do umowy z dnia 29 listopada 2011r. nie znajdował zastosowania także, przywołany w pozwie, przepis art.127 ust.1 ustawy z dnia 28 lutego 2003r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U.2015.233 tj). Stanowi on, że

bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej. Zważywszy bowiem, że wniosek o ogłoszenie upadłości złożony został w dniu 28 grudnia 2012r. oczywistym jest, że umowa zawarta w listopadzie 2011r. stanowiła czynność podjętą poza rocznym okresem poprzedzającym złożenie wniosku o upadłość.

Odnosząc zaś umowy z dnia 15 marca 2012r. należało stwierdzić, iż mieści się ona w przedziale czasowym wynikającym z powołanego przepisu. Należało zatem ustalić, czy zachodzą pozostałe przesłanki wskazane w powołanym przepisie. Zdaniem Sądu zawarta przez spółkę z pozwanym umowa nie została zawarta nieodpłatnie, bowiem w zamian za zobowiązanie do zapłaty odsetek spółka uzyskała korzyść majątkową w postaci możliwości korzystania z kapitału J. K. przez okres 5 lat. Wobec odpadnięcia wskazanej przesłanki należało rozważyć, czy wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego. Zdaniem Sądu odpowiedź jest twierdząca. Zważyć należy bowiem, iż wysokość przewidzianych umową odsetek – 15% miesięcznie a zatem 180% rocznie jest całkowicie oderwana od poziomu oprocentowania jakiego można było oczekiwać na rynku z tytułu oprocentowania lokat bankowych (nie więcej niż 10% rocznie, co jest faktem notoryjnym) nie ryzykując utraty środków – kwota świadczenia przewidziana w umowie miała charakter gwarantowany, eliminując czynnik ryzyka.

Z przytoczonych względów należało uznać, że spełnione zostały, w stosunku do umowy z dnia 15 marca 2012r., przesłanki do uznania jej za bezskuteczną z mocy prawa. Stosownie zaś do art. 134 ust. Ustawy, jeżeli czynność upadłego jest bezskuteczna z mocy prawa lub została uznana za bezskuteczną, to co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy upadłości, a gdy przekazanie w naturze jest niemożliwe, do masy upadłości powinna być wpłacona równowartość w pieniądzu. W przedmiotowej sprawie czynność upadłego w postaci umowy inwestycyjnej nr I(...) jest bezskuteczna z mocy prawa, zatem kwota wpłat upadłego, w granicach określonych w pozwie, winna podlegać przekazaniu do masy upadłości.

Niezależnie od powyższego należało ocenić ważność postanowień kwestionowanych przez powoda umów w świetle przepisów dotyczących odsetek maksymalnych.

Przystępując do tej części rozważań w pierwszej kolejności wskazać należy, iż umowy zawarte przez pozwanego – wbrew swej nazwie – nie miały charakteru inwestycyjnego. Nie sposób mówić o zysku z inwestycji w sytuacji, gdy umowa przewiduje wypłatę „inwestorowi” w zamian za wpłacone środki pieniężne, z góry określonego kwotowo oprocentowania, eliminując po jego stronie jakiegokolwiek ryzyko inwestycyjne. Nie sposób mówić o „niepewnych korzyściach”, na które wskazywał pozwany w odpowiedzi na pozew, skoro w umowie przewidziane zostało oprocentowanie stałe, niezależne od wyników rzekomych inwestycji.

Przechodząc do oceny charakteru prawnego zawartych przez pozwanego umów, zważyć należy, iż jej konstrukcja przewiduje przeniesienie własności środków pieniężnych celem rozporządzania nimi przez nabywcę, zastrzegając obowiązek zwrotu takiej samej ilości środków pieniężnych wraz z wynagrodzeniem (oprocentowaniem). Jest to umowa nienazwana o konstrukcji zbliżonej do pożyczki (art.720 kc).

Zgodnie z art. 359 §2¹ i §2² kc, maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne). Jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne.

W świetle przytoczonych regulacji uznać należy, iż postanowienia umów zawartych przez pozwanego ze spółką w zakresie przewidującym oprocentowanie przewyższające odsetki maksymalne, są nieważne. W myśl bowiem art. 58 §1 kc, czynność prawna sprzeczna z ustawą jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednio przepisy ustawy. Cytowany wyżej przepis art. 359 §2² kc przewiduje właśnie ów „inny skutek” w rozumieniu art. 58 §1 kc, gdyż w miejsce

nieważnego postanowienia umownego zastrzegającego nadmierne odsetki wchodzi przepis ustawy, tj. art. 359 §2² kc, zgodnie z którym należą się odsetki maksymalne.

W konsekwencji świadczenie upadłego na rzecz J. K., w części przekraczającej odsetki maksymalne, było nienależne, bowiem postanowienia umowne, w oparciu o które upadła spółka je spełniła, były nieważne i nie stały się ważne po spełnieniu świadczenia (art. 410 §2 kc). Skoro zaś świadczenie wykonano w wyniku realizacji nieważnych postanowień umownych, nie zachodzi – przewidziana w art.411 p.1 in fine – sytuacja wyłączenia zwrotu świadczenia, chociażby spełniający je wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany.

Skoro zatem świadczenie upadłej spółki względem J. K., w zakresie, w jakim przekraczało odsetki maksymalne, było nienależne, to zgodnie z art. 410 §1 kc w zw. z art. 405 kc, pozwany powinien świadczenie w tej części zwrócić.

W tym miejscu wskazać należy, iż podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia okazał się częściowo zasadny, skutkując częściowym oddaleniem powództwa.

Zgodnie z art. 118 kc, termin przedawnienia dla roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej wynosi trzy lata. Roszczenie powoda powstało w związku z działalnością gospodarczą prowadzoną przez “ Centrum (...)(...)” Sp. z o.o. w S., w ramach której spółka ta zawarła umowy z pozwanym J. K..

Początek biegu terminu przedawnienia roszczenia powoda należy oceniać w oparciu o regulację art. 120 § 1 kc zdanie drugie, zważywszy, że roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego należy do kategorii świadczeń bezterminowych (art. 455 kc) tj. takich, których termin spełnienia nie był oznaczony ani nie wynikał z właściwości zobowiązania. Roszczenia tego rodzaju stają się wymagalne w dniu, w którym świadczenie powinno być spełnione, gdyby wierzyciel wezwał dłużnika do zwrotu tego świadczenia w najwcześniejszym możliwym terminie. Zaznaczyć należy przy tym, że czynność wezwania nie stanowi warunku koniecznego powstania stanu wymagalności. W przypadku roszczeń wynikających z zobowiązań bezterminowych, bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się bowiem z dniem, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie, niezależnie od świadomości uprawnionego co do przysługiwania mu roszczenia. Za początek biegu terminu przedawnienia należy zatem uznać chwilę spełnienia nienależnego świadczenia (...)

Przenosząc powyższe uwagi na grunt sprawy niniejszej wskazać należy, iż świadczenia z tytułu odsetek wynikających z umowy „jesiennej” zostały spełnione w następujących datach:

- 29 lutego 2012r. # kwota 3.645 zł

- 29 maja 2012r. # kwota 3.645 zł

Pozew w sprawie niniejszej wniesiony został natomiast w dniu 1 czerwca 2015r. a zatem po upływie 3 lat od dnia wypłaty środków.

Zważywszy zatem na skuteczne podniesienie zarzutu przedawnienia powództwo w tym zakresie podlegało oddaleniu.

Wypłata świadczenia z umowy „wiosennej” nastąpiła w dniu 18 czerwca 2012r. a zatem w dacie wniesienia pozwu roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego nie było przedawnione. W konsekwencji, powództwo o zwrot nienależnego świadczenia podlegało uwzględnieniu.

Przechodząc do wyliczenia należności stanowiącej różnicę pomiędzy kwotą wypłaconą pozwanemu tytułem oprocentowania z umowy (...) a kwotą odsetek maksymalnych należało wyliczyć wysokość tychże odsetek. Wpłata przez pozwanego środków na umowę wiosenną nastąpiła w dniu 16.03.2012r. zatem należne odsetki w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym liczone do dnia 16 czerwca 2012r., wynoszą 1.230,68 zł. Odejmując od kwoty 7.290 zł kwotę 1.230,68 zł uzyskujemy wynik w kwocie 6.059,32 zł, która to wartość stanowi kwotę, którą pozwany zwrócić winien powodowi tytułem nienależnego świadczenia.

Sąd, na podstawie art.481 §1 i 2 kc oraz art. 455 kc, uwzględnił powództwo w zakresie żądania odsetek ustawowych, zasądzając je od dnia 27 maja 2014r., to jest od dnia następnego po upływie siedmiodniowego terminu do zapłaty wyznaczonego przez powoda.

Z przytoczonych względów oraz w oparciu o powołane przepisy orzeczono jak w punktach I i II sentencji.

Orzekając o kosztach procesu Sąd miał na względzie, że każda ze stron poniosła koszty zastępstwa procesowego. Zważywszy, że powództwo zostało uwzględnione w połowie, Sąd, na zasadzie art.100 kpc zniósł wzajemnie koszty pomiędzy stronami.

Co się zaś tyczy kosztów sądowych, sprowadzających się do opłaty od pozwu w kwocie 608 zł, zważywszy, że powód zwolniony był od obowiązku ich poniesienia, rozstrzygnięcie zawarte w punktach IV i V wyroku oparto na przepisie art.113 §1i2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...). (...)